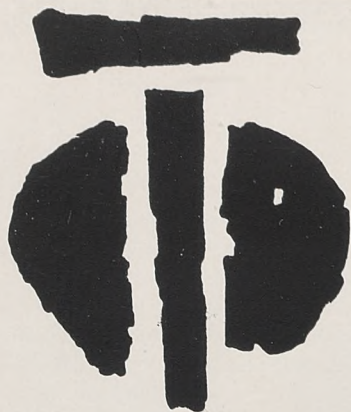

T E A T R

L U D O W Y

N O W A

H U T A

K S I Ę Ź N I C Z K A
NA OPAK WYWRÓCONA

Dyrektor i kierownik artystyczny: IRENA BABEL

Kierownik literacki: JERZY BROSZKIEWICZ

TEATR NA OPAK WYWRÓCONY

„Wszystko przewróci się na opak: co było białym będzie czarnym, a co było czarne — ukaże się jako białe”. Takim przykładem komentuje Słownik Języka Polskiego hasło, które brzmi następująco: „opak” (słowo dawne): w odwrotnym kierunku, porządku niż trzeba, przeciwnie niż powinno być (dziś tylko w wyrażeniu: na opak)”. I znaczenie drugie — „odwrotna, tylna strona czegoś”. Tak właśnie, wiernie ilustrując mądrość słownika, dzieje się komedia Calderona. „Wszystko mi prawie idzie opakiem” — słowa starego przysłowia mogą powtarzać jej bohaterowie, gdyż świat oglądany ich oczami nosi opaczne przebrania, czerń w biel przemienia, a biel pogrąża w czerni. Każda sytuacja jest tutaj maskaradą słów i gestów, wszelkie marzenia skazują się na opacznej realizacji.

W siedemnastowiecznej komedii, jednej z dwustu dzieł dramaturgicznych Don Pedro Calderona de la Barca, wspomina się nazwiska dwudziestowiecznych filozofów, słyszymy parafrazy wierszy Eliota i strofy polskich poetów barokowych, brzmi hiszpańska romanca i echo monologu z innego dzieła hiszpańskiego pisarza — z wielkiego dramatu „Życie jest snem”. Jeśli jednak w owym dramacie ten monolog wiodła postać prawdziwie tragiczna i udręczona, to w „Księżniczce” — groteskowo-karykaturalna. I wszystkie owe zabiegi przemieniające tekst, owe wielorodne innowacje posiadają artystyczną zasadność: Jarosław Marek Rymkiewicz nie dokonuje bowiem przekładu komedii, lecz przekłada nam jej imitację.

Potoczne rozumienia określenia „imitacja” przywodzi na myśl naśladownictwo, kopiowanie dramaturgicznego oryginału inną, mniej szlachetną techniką, co najwyżej zatem majsterski falsyfikat. Nasze prostolinijne kojarzenia wynikają w znacznej mierze z faktu, iż praktyka imitacji (angielskie „imitation”) tekstu, nie zaś jego przekładu bądź parafrazy nader wiernej oryginałowi, pozostaje na naszym gruncie nadal jeszcze nowością. I dlatego wymaga bodaj krótkiego komentarza.

We wstępie do swej książki „Imitations” (właśnie „imitacje”), która jest antologią wierszy poetów różnych epok (od Homera po wiek dwudziesty), zwierza się wybitny amerykański poeta średniego pokolenia Robert Lowell, iż wykonując swą pracę nierównie mniej dbał o dosłowną wierność oryginałowi niż o współczesne brzmienie wierszy. Chciał, aby brzmiały one tak, jakby pisane były dzisiaj, posiadały językową żywotność właściwą czasowi teraźniejszemu sztuki. Poeta nie jest więc milczącym kronikarzem, który poprzestaje na starannej informacji o dziełach swych poprzedników. Podejmuje z nami dyskusję, przyjmuje i odrzuca argumenty. Wiedzie twórczy dialog, raz jeszcze aktualizując strofy czasu minionego. Jego doświadczenia poetyckie, jego wrażliwość językową zrodził wiek dwu-

DON PEDRO
CALDERON DE LA BARCA

KSIĘŻNICZKA NA OPAK WYWRÓCONA

Imitował: JAROSŁAW MAREK RYMKIEWICZ

Reżyseria: BOGDAN HUSSAKOWSKI

Scenografia: MARIAN GARLICKI

Muzyka: LESŁAW LIC

A K T O R Z Y

Diana, księżniczka mediolańska —

DANUTA JAMROZY

Roberto, syn księcia Parmy —

LESZEK TELESZYŃSKI

Flora, kuzynka księcia Parmy —

MARIA ANDRUSZKIEWICZ

Fisberto, książę mediolański —

ANDRZEJ WIŚNIEWSKI

Książę Parmy — STANISŁAW MICHNO

Laura, służąca Diany — BARBARA STESŁOWICZ

Silvia, służąca Flory —

BARBARA ZGORZALEWICZ

Lisardo, służący Roberta — MACIEJ STASZEWSKI

Fabio, ogrodnik — ZYGMUNT JÓZEF CZAK

Mayordomus — ANDRZEJ WIŚNIEWSKI

I myśliwy — STANISŁAW MICHNO

II myśliwy — MACIEJ STASZEWSKI

oraz

Gileta — IRENA JUN

Perote — JAN GÜNTNER

Asystent reżysera: FREDA LENIEWICZ

Premiera: luty 1970

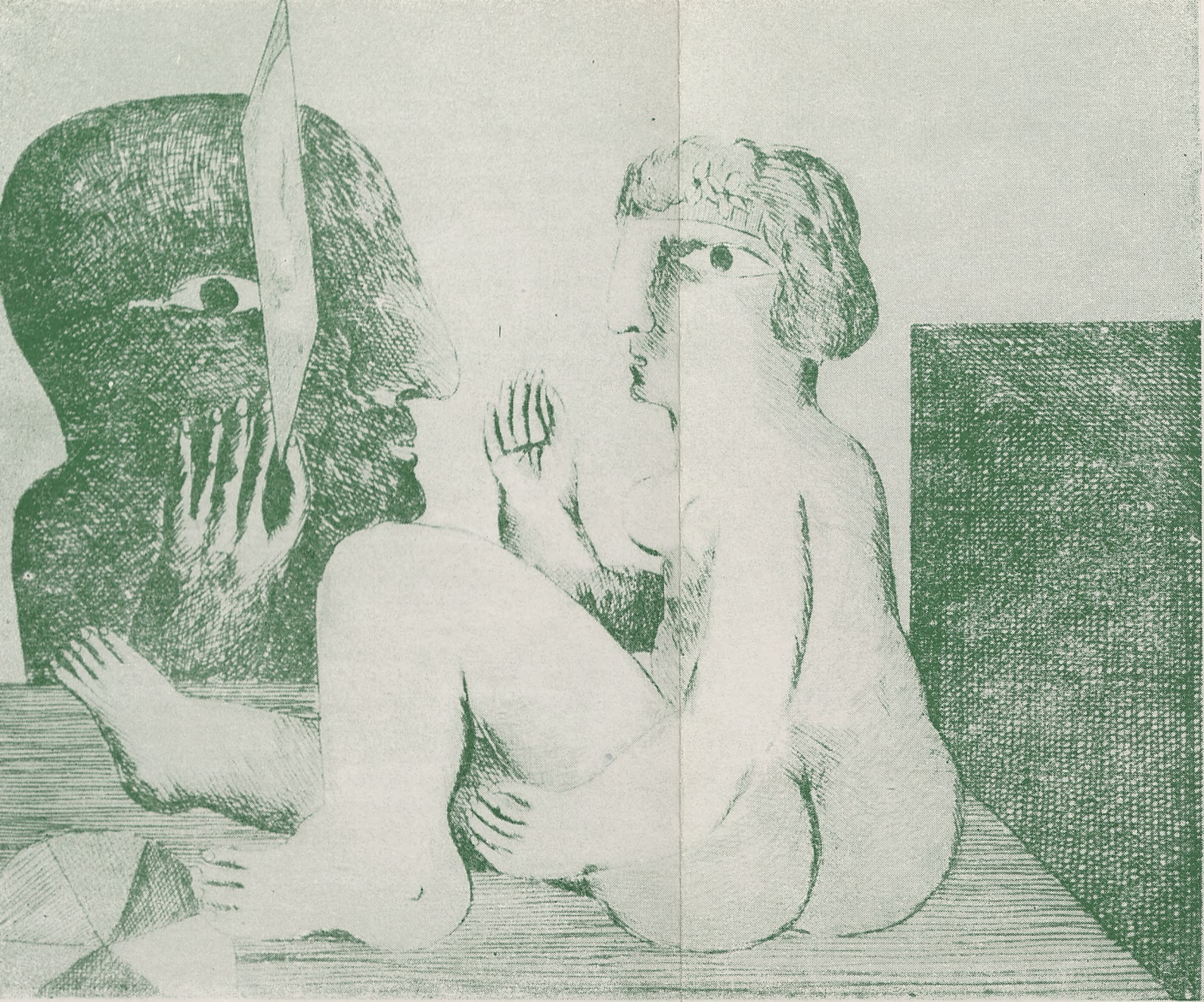
dziesty i z takiej przede wszystkim perspektywy rozważa dawne wzory artystyczne. Decydując się nie na przyświadczenie monologowi, lecz na dialog, spełnia przesłanie dedykowane pisarzom jeszcze przez Ignacego Krasickiego: „przywiązywać się do myśli, a nie do słów autora”. Skoro zaś postanawia spełniać zarazem rolę reżysera komedii i jej suflera, skoro podpowiada scenicznymi przebiegami własne kwestie, musi sprostować trudnym obowiązkom artystycznym: musi sprzymierzyć wyobraźnię, kulturę literacką i dociekliwość językową. I wszystkie owe walory ujawnia prawdziwie poetycka, wierna prawom sceny i kanonom liryki imitacja dokonana przez Rymkiewicza.

Komedia intrygi, którą jest „Księżniczka na opak wywrócona”, to obszerny katalog znanych dobrze klasycznych, powielanych setki i tysiące razy komediowych konceptów. Oglądamy więc rozłączonych i nieszczęśliwych kochanków, asystujemy ucieczkom i porwanom. Pojawia się na scenie istic sowizdrzalska para z komedii plebejskiej rodem, finał zaś jest równie tradycyjny, co nieoczekiwany. Cała ta maskarada to teatr w teatrze inscenizowany na prawach dobrej zabawy, w której wirze rzeczywistość wywracana jest nie tyle na opak, co przemieniona w spontaniczny absurd. Wszystko, co prawdopodobne, jest tutaj możliwe i prawdziwe. Każda prawda może okazać się fantazyjnym pozorem, nonsensownym zmyśleniem. W maskaradowym wirze ocaleje w sposób szczególny... słowo. Ono właśnie będzie znakiem tożsamości postaci. Brzmienie słów przeczyć będzie wymowie kostiumów.

Z prawdziwą wirtuozerią, z siłą, która dynamizuje komediowe wydarzenia, zostały zderzone i spotęgowane (jeśli pamiętamy o tekście oryginału) dwie skrajnie odmienne rzeczywistości językowe. Świat barokowych wrażeń i wyobrażeń, piękne metafory i wykwintne porównania, owe świadczące o szlachectwie duszy korony uczucia wadzą się z dosadnie prozaicznymi nazwaniami. Poezja wzniosła i kusztowna walczy z trywialną, zgrzebną prozą. Jednak i Flora wiodąca z Robertem dialog obcości i prowadzący agresywny dialog wyzwisk Perote i Gileta nie dowodzą swych prawdziwych racji, nie ujawniają osobistych przekonań. Odgrywają swe role, które taki właśnie — poetycki bądź grubiański — zawierają tekst, uprawiają autoironiczną konferansjerkę. Zaskoczona sytuacją, w której się nieoczekiwanie znalazła, rezonuje Gileta: „snem jest życie snem jest teatr — byle nam się ładnie śniło”. I wszyscy jej komediowi towarzysze śnią zapamiętane swój sen na jawie. Los jest w nim kostiumem losu nie losem samym, życie — przebywaniem w jego scenicznych dekoracjach. Wielkim i wielce opacnym zmyśleniem.

Teatralna uroda „Księżniczki”, która jest komediową antologią poezji „niskiego” i „wysokiego” stylu, sztambuchem lotnych metafor i katalogiem nieodmiennie zabawnych pomysłów, sprawia, iż przewrotna calderonowska zabawa sceniczna to festyn teatru żywego.

W REPERTUARZE TEATRU:

KSAWERY PRUSZYŃSKI

„DROGA WIODŁA PRZEZ NARVIK”

Reżyser: Jan Skotnicki

Scenograf: Marian Garlicki

Muzyka: Piotr Koprowski

WŁADYSŁAW KRZEMIŃSKI

„KRÓL I MARCHEWKA”

Reżyser: Jerzy Sopoćko

Scenograf: Joanna Braun

Muzyka: Alojzy Klucznik

CARLO GOLDONI

„MIRANDOLINA”

Reżyser: Irena Babel

Scenograf: Krzysztof Pankiewicz

Muzyka: Andrzej Zarycki

FRIEDRICH DÜRRENMATT

„KRÓL JAN”

Reżyser: Irena Babel

Scenograf: Barbara Stopka

Muzyka: Andrzej Zarycki

W PRZYGOTOWANIU:

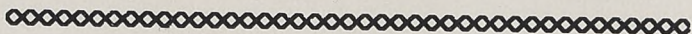
ANTONI CZECHOW

„CZAJKA”

Inspicjent — ZDZISŁAWA STANEK

Sufler — MICHALINA STARCZYK

Oświetlenie	— LUDWIK KOLANOWSKI
Akustyk	— JAKUB DUKAŁA
Brygadier sceny	— EDWARD GORSKI
Kier. prac. kraw. damskiej	— TEODORA RUCINSKA
Kier. prac. kraw. męskiej	— ADAM KISZKA
Kier. prac. stolarskiej	— ZYGMUNT OSIKA
Tapicer	— WACŁAW MAJ
Prace perukarskie	— HENRYK JARGOSZ
	— ELWIRA JARGOSZ
Prace malarskie	— WŁADYSŁAW GRABOWSKI
Prace modelatorskie	— JAN SLIWŃSKI

Kasa Teatru czynna na 2 godziny przed przedstawieniem, tel. 427-66. Teatr prowadzi sprzedaż biletów na 7 dni przed przedstawieniem, tel. 411-83. Przedsprzedaż biletów prowadzi ORBIS w Krakowie, Rynek Główny 41. Dojazd do Teatru z Krakowa tramwajem linii 4, 5, 15, 22 albo autobusem pospiesznym do Placu Centralnego.

